

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 31

Заснований в 1996 році

Рівне – 2005

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И : З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь . Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 31. – Рівне: РДГУ, 2005. – 106 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюрів Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №2 від 30.09.2005 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 2.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2005

Резюме. В статті аналізуються можливості розвитку інтелекту і мови дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з елементами природної історії.

Ключеві слова: інтелектуально-мовне розвиток, природна історія, модель історичного часу, розвиток словника, граматичний побудова мови, зв'язна мова.

Summary. The article analyses possibilities of the development of intellect and speech in children of senior preschool age in the process of their acquaintance with the elements of natural history.

Key words: intellectual-speech development, natural history, model of historic time, vocabulary development, grammatical system of speech, coherent speech.

Одержано редакцією 15.09.2005

УДК: 37.159.923.33

В.І. БЕЗЛЮДНА, Н.В. КОРЧАКОВА

САМОПРЕЗЕНТАЦІЙНА СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДИТЯЧОГО САДКА

Резюме. В статті аналізується сутність особливого соціально-психологічного феномену – самомоніторингу – як одного із професійно значущих умінь вихователя дитячого садка, обговорюються шляхи його формування у процесі вузівського навчання.

Ключові слова: особистісний фактор педагогічної діяльності, самомоніторинг, самопрезентація, публічна діяльність, суб'єкт-суб'єктна взаємодія

Постановка проблеми Серед розмаїття проблем, які інтенсивно розроблялися свого часу у Науково-дослідному інституті дошкільного виховання АПН СРСР важливе місце займали питання впливу особистісного фактору педагогічної діяльності на розвиток дитини. Як відзначав О.В.Запорожець “Соціальним досвідом, втіленим у знаряддях праці, мові, творах науки і мистецтва і т.п., діти оволодівають не самостійно, а при допомозі дорослих, у процесі спілкування з оточуючими людьми” [1, 231]. У наукових роботах аналізувалися питання впливу стильових характеристик комунікативної діяльності вихователя на ефективність взаємодії з дітьми; детермінація дитячих стосунків характером взаємодії з авторитетним дорослим (Л.М.Башлакова, Ш.А.Дусмухамедова, А.Д.Кошелева, О.Є.Кравцова, М.І.Лісіна, Т.О.Рєпіна, А.А.Рояк, А.Г.Руська, Л.П.Стрелкова та ін.) [2; 4]. Продовжуючи ці ідеї зупинимося на одному з важливих аспектів педагогічної діяльності, який не отримав належного аналізу у вітчизняних наукових джерелах.

Мета даного повідомлення – проаналізувати самопрезентаційний та самомоніторинговий компоненти роботи вихователя дитячого садка.

Педагогічна діяльність належить до професій суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Це означає, що особистісний фактор має великий вплив на її результативність. Від умінь вихователя передбачати наслідки своїх вербальних і невербальних проявів значною мірою залежить як характер поведінки дітей, так і їх самопочуття. За своїм характером професійна діяльність вихователя належить до публічних видів діяльності. Ця особливість зумовлена не лише постійним перебуванням у центрі уваги, але й схильністю дітей до наслідування та постійним стимулюванням цієї тенденції у виховних цілях. У зв'язку з цим самомоніторингові процеси набувають особливої ваги. Умінь контролювати особистісні прояви можна віднести до професійних умінь вихователя. У той же час необхідно зазначити, що дана складова педагогічної діяльності самостійним предметом наукового аналізу не виступала.

Коротко зупинимося на сутності самомоніторингових процесів. Самомоніторинг (self-monitoring) – це соціально-психологічний феномен, який розвивається і реалізується у міжособистісному процесі. Це складне утворення, яке взаємодіє і переплітається з багатьма іншими особистісними конструктами. У зв'язку з цим виникають певні труднощі визначення категоріальних меж даного поняття. Одне із найзагальніших визначень даного феномену дає Д. Майєрс: “Самомоніторинг – це вивчення способів презентації себе в соціальних ситуаціях і регулювання поведінки з метою викликати бажане враження” [3, 678]. Як здатність людини спостерігати та контролювати свою поведінку у публічних ситуаціях, самомоніторинг відіграє особливу роль серед особистісних факторів, що впливають на процес конструювання “Я-образу”. Це один із способів пристосування до оточуючих людей, до ситуації в цілому. У процесі самомоніторингу людина орієнтується на натяки, що надходять з оточуючого соціального середовища, щодо правильності дій, установок, їх соціальної доречності для даної ситуації. З одного боку це забезпечує адаптацію до нових умов, ролей, обставин. З іншого – відстоювання і закріплення за допомогою самомоніторингу особистісної поведінкової стратегії сприяє соціальному розвитку людини. Висока здатність адаптувати свою поведінку з метою отримання позитивної соціальної оцінки йде від інтуїтивного рівня особистісних форм самомоніторингу до формування усвідомлених процесів і відповідної поведінкової стратегії.

Необхідно зазначити, що, як особливий прояв Я-концепції, самомоніторинг вивчається в психологічній науці порівняно недавно. Спостереження за поведінкою людей у соціальних ситуаціях дозволили М.Снайдеру зробити висновок про наявність відмінностей у реалізації самоконтролюючих програм [7]. В 1974 році психолог висловив ідею, що само моніторинг-це ступінь чутливості людей до соціальних стимулів, яка визначає їх поведінку у широкому спектрі ситуацій. Для позначення індивідуальних відмінностей у керуванні і контролі

самопрезентаційним процесом і було введено поняття “самомоніторинг”. Психолог зазначає, що при побудові презентаційного “Я-образу” люди орієнтуються на три складові: образ іншого; образ “Я”; образ ситуації.

У той же час, спостереження дозволили виокремити п'ять основних сфер самомоніторингу:

- піклування про соціальну відповідність власної самоподачі;
- увага до інформації про соціальне зіставлення як до стимулів для узгодження самоподачі;
- здатність контролювати і змінювати власну самоподачу та експресивну поведінку;
- використання цієї здатності у конкретних ситуаціях;
- стійкість чи мінливість експресивної поведінки та самоподачі у різних ситуаціях.

Найбільш значущими показниками вважається дві перші складові: здатність змінювати самоподачу та чутливість до експресивної поведінки партнерів.

Наукові спостереження показали, що існує значна відмінність у ставленні людей до власної поведінки у ситуаціях соціальної взаємодії. Це дозволило вченому зробити висновок про існування дихотомії у рівнях самомоніторингу. Полюсами континууму є високий і низький рівні контролю. Люди з високим рівнем самомоніторингу більш зацікавлені ситуативною відповідністю власної поведінки. Тому вони є більш чутливими до експресивної поведінки і самопрезентаційних виявів своїх партнерів та їх емоційних переживань. Це забезпечує їм можливість успішно планувати свою поведінку, надавати їй чіткості і адекватності. Вони найчастіше використовують соціальне зіставлення як керівництво для організації власної поведінки, використовуючи при цьому широкий репертуар соціальних ролей та сценаріїв із стратегічною метою. Тому люди з високим рівнем самомоніторингу швидше і успішніше засвоюють і виконують різноманітні соціальні ролі, з легкістю і майстерністю обирають для цього відповідну форму поведінки.

Люди з низьким рівнем самомоніторингу значно менше піклуються про відповідність власної поведінки контексту соціальної ситуації. Вони менш уважні до ситуативних стимулів і орієнтирів щодо соціальної поведінки. У своїй поведінці вони керуються власними установками, рисами, потребами. Для них характерне більш обмежене використання репертуару саморегулюючих умінь з менш стратегічними цілями. Люди з низьким рівнем самомоніторингу вибудовують свою поведінку відповідно до особистісних диспозицій. Оскільки ці утворення у різних ситуаціях залишаються сталими, то в цілому і поведінка людей є більш постійною, а отже і більш передбачуваною.

У повсякденному житті людина інтерпретує інформацію пов'язану із враженням, яке вона формує на підсвідомому рівні. Не ставлячи за мету постійно контролювати реакції партнерів по взаємодії, вона все ж певним чином вловлює перебіг соціальних процесів. Це є соціальним проявом більш загального пізнавального процесу, який пов'язаний з загальним розвитком когнітивної сфери. Саме цим можна пояснити той факт, що навіть при свідомому зосередженні на інших явищах, людина зберігає здатність вловлювати соціальні стимули підсвідомо, вона рідко усвідомлює прояви своєї уваги до реакції партнера, у той же час швидко відгукує на позитивні чи негативні оцінки на свою адресу.

Професійна діяльність може вносити значні корективи у механізми самоконтролю і регуляції. Чим вищий рівень публічності діяльності, чим більш насиченою є система соціальних зв'язків, тим вищі вимоги ставить професія до рівня засвоєння особистістю механізмів соціальної взаємодії, у тому числі і процесів само моніторингу та презентації.

Педагогічна діяльність постійно вимагає включення у процес спілкування з дітьми програм самоконтролюючого та регулюючого плану. Крім того існує багато ситуацій, ефективність вирішення яких на пряму пов'язана із вмінням реалізовувати самопрезентаційні покази. До потенційно стимулюючих презентаційних ситуацій можна віднести більшість моменти входження в контакт; знайомство вихователя з дітьми, щоденні зустрічі у ранкові години, початкові етапи навчальних занять, розв'язання проблемних ситуацій, що виникають у міжособистісних стосунках. Розгортання взаємодії вихователя з дітьми, успішність розв'язання педагогічних задач значною мірою залежить від того, чи вдалося дорослому сподобатися дитини, викликати у неї довіру, привернути до себе увагу, яка у подальшому буде використана для спрямування процесу пізнання у бажане русло.

Аналізуючи самомоніторинг як складову педагогічної діяльності слід зазначити, що особливості його використання різняться від використанні цієї стратегії у життєвій практиці. Якщо у більшості ситуаціях соціальної взаємодії самомоніторинг функціонує на інтуїтивному рівні, то в даному випадку мова йде про необхідність використання усвідомлених програм, з чітким визначенням мети і завдань самоконтролю. Враховуючи те, що від природи люди мають різну схильність до самомоніторингу, виникає необхідність як діагностики цієї тенденції, так і розвитку усвідомлених форм контролю. У процесі вузівського навчання можна перш за все сформулювати позитивну мотивацію до моніторингових процесів. Майбутній педагог повинен зрозуміти значущість засвоєння контролюючих програм для налагодження ефективно взаємодії з дітьми.

Розвиток самомоніторингу може здійснюватися за декількома напрямками. Перш за все можна здійснювати спостереження за реалізацією особистісних програм іншими студентами групи. У процесі вузівського навчання виникає багато ситуацій публічного характеру, які стимулюють моніторингові процеси. Виокремлюючи ефективність різних самовиявів оточуючих, студент отримує інформацію як про доцільність, так і релевантність особистісних показів. При цьому програми спостереження повинні передбачати як виокремлення позитивних стратегій, так і тих прорахунків, які зустрічаються у оточуючих. Виокремлені сюжети та їх інтерпретація повинні проходити колективне обговорення з метою підвищення загальної компетентності

студентів у плані засвоєння соціально-професійних стратегій. Досить показовими та повчальними у цьому плані є колективні обговорення поведінки студентів у процесі проведення відкритих занять. Споглядаючи прорахунки товариша у організації самоспостереження та помічаючи їх негативний наслідок у сфері міжособистісних стосунків з дітьми, спостерігачі мають можливість чіткіше простежити дію моніторингових процесів.

У цьому плані важливу інформацію для аналізу студенти одержують також у процесі проходження практики. Споглядаючи взаємодію вихователя з дітьми, вони мають змогу поспостерігати і за презентаційними та моніторинговими процесами, простежуючи ефективність того чи іншого самопоказу. У процесі спостереження студенти мають можливість простежити дві лінії зв'язків, що мають різний рівень узагальнення. З одного боку вони мають можливість проаналізувати вплив конкретних самопоказів вихователя на поведінку дітей, з іншого – зіставити загальний стиль поведінки дорослого з психологічною атмосферою, що склалася у дитячій групі. Наслідком такого спостереження стануть уявлення про ефективність та доречність змістових та стильових характеристик презентаційних показів вихователя.

Робота над собою повинна розпочинатися із спостереження за власною мімікою і пантомімікою. Робота з дзеркалом дозволить виокремити і відкинути малоєфективні покази, які викликають настороженість у дітей, невпевненість, відчуття дискомфорту. Рівень відпрацювання контролюючих програм залежить від глибини їх усвідомлення. Тому доречним буде насичення розвивальних програм різними прийомами. При цьому варто використовувати не лише вербальні пояснення, а перш за все практичні прийоми. Складовою частиною роботи є розвиток умінь контролювати свої емоційні стани. Тренінгові вправи повинні допомогти усвідомити недопустимість неконтрольованого вияву негативних емоцій. Важливим напрямом є робота над конгруентністю особистісних показів.

Для діагностики рівня сформованості самомоніторингу можна використати Методику діагностики оцінки самоконтролю у спілкуванні М.Снайдера (Шкала СМ), адаптовану Б.Г.Ребзуевим [5]. При цьому доречними будуть не лише первинні зрізи, але й повторні діагностичні обстеження. При цьому їх мета буде видозмінена. Якщо перше обстеження покликане встановити природний рівень самомоніторингу, то повторні зрізи спрямовані на активізацію у свідомості студента самоконтролюючих програм.

Особливу увагу при навчанні самоконтролю необхідно звернути на невербальні прояви та особливості їх сприймання і інтерпретації партнерами по спілкуванню. Студентів необхідно познайомити з результатами досліджень, що засвідчують високу чутливість дітей до системи невербальних стимулів, їх інтерпретаційні припущення. Однією з особливостей соціальних висновків дитини є їх узагальнюючий характер. Відсутність посмішки і тепла у міміці обличчя вихователя часто сприймається дітьми як холодне чи негативне ставлення до них дорослого. У зв'язку з цим у зміст тренінгових занять доречно вводити вправи на спостереження невербальної поведінки партнера і її декодування, простеження впливу поведінкових проявів на емоційні стани. При цьому слід враховувати, що невербальна поведінка, у переважній більшості, є більш контрольованою зі сторони спостерігачів, ніж виконавця. Невербальна комунікація здійснюється у процесі мовного спілкування паралельно з вербальною і становить другий інформаційний канал у системі спілкування [6].

Доросла людина має внутрішні інформаційні ресурси для сприймання своєї невербальної поведінки. Ця функція реалізується за допомогою механізму зворотного зв'язку від м'язевої системи. У той же час доведено, що подібний зв'язок дає непряму інформацію про власну невербальну поведінку. Людина не може бачити свого обличчя та чути всі відтінки власного голосу, так як це роблять оточуючі. Її невербальна поведінка швидкоплинна. Отже шлях підвищення ефективності невербальних технологій лежить через розвиток моніторингових процесів, свідомого контролю за всіма аспектами невербальних самовиявів.

Включення моніторингових процесів пов'язане з функціонуванням внутрішньої уваги. Закономірно, що за умови перерозподілу уваги чи спрямування її у інше русло (зокрема на розмірковування над виконанням навчальних чи виховних задач), може знижувати ефективність самоподачі. Заклопотаний справами вихователь не завжди помічає, що надмірна орієнтація на конкретну справу, видозмінює характер його взаємодії з дітьми. Лаконічність, емоційна нейтральність, різкість, що спричинена певними організаційними чи виконавчими функціями, видозмінює особистісні самопокази. Функція контролю переноситься із поведінки та власного вигляду на сферу зовнішньої діяльності. Якщо таке переорієнтування є типовим, можна прогнозувати, що у взаємодії вихователя з дітьми з'являться більш прохолодні стосунки. Тому важливим напрямом роботи у плані розвитку самомоніторингових процесів є навчання студентів розподіляти внутрішню увагу між діяльністю і процесами самоаналізу. У свідомості майбутніх вихователів повинна закріплюватися ціннісно-мотиваційної ідея – все, що робить педагог не має цінності само по собі, без впливу на дитину. А отже, постійна увага за своєю поведінкою, за проявами емоційної сфери повинна бути основним елементом педагогічної діяльності вихователя дитячого садка.

З точки зору самомоніторингового компоненту педагогічної діяльності важливо, щоб майбутні педагоги вміли виокремлювати у структурі взаємодії з дітьми потенційно стимулюючі ситуації. Фіксація у свідомості ідеї про необхідність посилення контролю за власною поведінкою у ситуаціях цього типу сприятиме розвитку усвідомлених самомоніторингових процесів. Особливу увагу повинні викликати соціальні ситуації проблемного характеру. Загострення особистісної мотивації, конфліктний чи невизначений контекст взаємодії, неоднозначність і загальна складність ситуації спричиняють загострення увагу дітей до позиції дорослого. Процеси соціального пізнання дитини спрямовані на всі прояви, що йдуть від дорослого. Недостатній контроль за виявом своїх позицій, чи відсутність належної уваги до подій стимулюватиме закріплення неправильних уявлень дітей про ситуації та шляхи її розв'язання.

Унікальну роль самомоніторингові процеси відіграють при налагодженні взаємодії дитини з вихователем. Це стосується як ситуації першого знайомства, так і різноманітних проблемних ситуацій. При організації знайомства педагогічно-майстерна презентація допоможе швидко зняти настороженість і тривожність дитини. Від уміння вихователя контролювати особистісні покази значною мірою залежатиме перебіг адаптаційного процесу, його тривалість, особливості, складність. Перше враження легше сформувавши, ніж відкоригувати, тому активізація самомоніторингових процесів у цих ситуаціях дозволяє уникнути ускладнень у налагодженні міжособистісної взаємодії вихователя з дитиною.

Важливим напрямком роботи вихователя є налагодження співпраці з батьківським колективом. При цьому необхідно враховувати, що взаємодія з дорослими має не лише інший контекст, але й передбачає дію більш широко кола психологічних механізмів налагодження контакту. Вивчення партнера, оціночне ставлення до нього – все це є типовим для спілкування батьків з вихователем дитячого садка. Педагог – перша людина, якій батьки переадресовують частину виховних функцій сім'ї. За цих умов їх прагнення зрозуміти й сприйняти його на особистісному рівні є цілком природним. Вміння педагога сподобатися не лише дитині, але і її батькам дозволяє створити належний психологічний клімат, забезпечує формування продуктивної взаємодії. Важливою передумовою ефективного спілкування авторитетних дорослих є самомоніторингова та презентаційна компетентність педагога. Вміння презентувати себе відповідно до контексту соціальної ситуації допомагає сформувати імідж, завоювати належний статус і авторитет.

Підсумовуючи, можна зазначити, що специфіка педагогічної діяльності вимагає від вихователя дитячого садка високого рівня сформованості всіх механізмів соціальної поведінки, важливе місце серед яких займають презентаційні і самомоніторингові процеси. Оскільки шкали самомоніторингу корелюють із соціальними навичками, то можна прогнозувати, що самомоніторинг буде розвиватися у процесі професійної діяльності як результат соціального навчання. На основі інтуїтивних форм самоподачі і самоконтролю у педагога поступово сформується високий рівень самопрезентаційної компетентності, що ґрунтується на розвинених механізмах самомоніторингу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Запорожець А.В. Избранные психологические труды. – В 2-т. – Т.1 психическое развитие ребенка. – М.: Педагогика, 1986. – 320 с.
2. Кравцова Е.Е. Психологические проблемы готовности детей к обучению в школе. – М.: Педагогика, 1991. – 152 с.
3. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер Ком, 1998. – 684с.
4. Основы дошкольной педагогики / Под ред. А.В.Запорожца, Т.А.Марковой. – М.: Педагогика, 1980. – 272 с.
5. Ребуев Б.Г. Адаптация Шкалы самомониторинга. – СПб.: Уч. Записки РГПУ им. А.И.Герцена. – № 34 – 2002
6. DePaulo B. Nonverbal behavior and self-presentation //Psychological Bulletin. – 1992.-Vol. 111. – №2. – P. 203-243.
7. Snyder M. The self-monitoring of expressive behavior // Journal of Personality and Social Psychology. – 1974. – Vol.30. – №4. – P.526-537.

Резюме: в статье анализируется сущность особого социально-психологического феномена – самомониторинга – как одного из профессионально значимых умений воспитателя детского сада, обсуждаются пути его формирования в процессе вузовского обучения.

Ключевые слова: личностный фактор педагогической деятельности, самомониторинг, самопрезентация, публичная деятельность, субъект-субъектное взаимодействие.

Summary: The essence of a special social – psychological phenomenon – self-monitoring – as one of professionally significant skills of the kindergarten teacher is analyzed in this article. The authors discuss questions of ways of formation these skills during high school education.

Key words: the personal factor of pedagogical activity, self-monitoring, self-presentation, public activity, the subject – subject interaction.

Одержано редакцією 23.09.2005

УДК: 371.21

Н.В. МАЛІНОВСЬКА

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ ТА НАВИЧОК ЗВУКОВОГО АНАЛІЗУ СЛІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Резюме. У статті розкриваються особливості розвитку у дошкільників фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів. Стверджується, що лише у процесі спеціального навчання можна забезпечити належний розвиток у дітей вищих форм мовного слуху.

Ключові слова: навчання грамоти, фонематичний слух, звуковий аналіз слів, методи і прийоми навчання.

ЗМІСТ

<i>Поніманська Т.І.</i> Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку як педагогічна взаємодія.....	4
<i>Плохій З.П.</i> Типи емоційно-ціннісного ставлення дошкільників до природи.....	7
<i>Дичківська І.М.</i> Інноваційна позиція викладача у розвитку творчої індивідуальності студента – майбутнього педагога.....	11
<i>Горопаха Н.М.</i> Співпраця дошкільного закладу та родини у вихованні екологічної культури дітей.....	15
<i>Янцур Л.А.</i> Особливості організації та педагогічне супроводження образотворчої діяльності на різних етапах художньо-творчого зростання особистості дитини.....	21
<i>Крайнова Л.В.</i> Інтелектуально-мовленнєвий розвиток дошкільників засобами ознайомлення з елементами природничої історії.....	27
<i>Безлюдна В.І., Корчакова Н.В.</i> Самопрезентаційна складова педагогічної діяльності вихователя дитячого садка.....	31
<i>Маліновська Н.В.</i> Особливості розвитку фонематичного слуху та навичок звукового аналізу слів у дошкільників.....	34
<i>Степанова О.І.</i> Активізація пізнавальної діяльності дошкільників у процесі засвоєння лексики рідної мови.....	37
<i>Белова С.А.</i> Мотивація навчальної діяльності учнів у бременських експериментальних школах початку ХХ ст.....	40
<i>Шевчук А.С.</i> Спецкурси як умова забезпечення професійної спрямованості освіти майбутнього педагога – дошкільника.....	43
<i>Меналюк Г.Ф.</i> Формування доведень у дошкільнят в процесі оволодіння математикою.....	48
<i>Борова В.Є.</i> Вплив чуття мови на розвиток мовлення дошкільника.....	52
<i>Козлюк О.А.</i> Методи і прийоми формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку.....	54
<i>Марчук Г. В.</i> Дорослий як чинник соціалізації дітей дошкільного віку.....	56
<i>Косарева О.І.</i> Особливості емоційного ставлення старших дошкільників до членів своєї сім'ї.....	60
<i>Мірошина Г.Г.</i> Компоненти культури управлінської діяльності керівника сучасного дошкільного навчального закладу.....	64
<i>Попова І.І.</i> До питання психології сприймання дитиною-дошкільником літературного твору в науковій спадщині О.В. Запорожця.....	67
<i>Глінчук Ю.О.</i> Виховання почуття милосердя дітей молодшого шкільного віку в процесі значущої для них діяльності в умовах кардіоревматологічного санаторію.....	69
<i>Врочинська Л.І.</i> Виховання гуманної поведінки у старших дошкільників засобом гри.....	73
<i>Єлманова С.В.</i> Динаміка розвитку допитливості в дошкільному віці.....	77
<i>Ігнатенко Л.П.</i> Художня література як засіб виховання патріотичних почуттів дітей старшого дошкільного віку.....	81
<i>Кравець Л. М.</i> Рівні вивчення рефлексивного компоненту педагогічної діяльності.....	84
<i>Герасимчук Ю.О.</i> Особливості формування професійно-пізнавальних інтересів у студентів – майбутніх вчителів іноземної мови.....	88
<i>Лещенко Г.П.</i> Перспективність у формуванні мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку та учнів початкових класів.....	92
<i>Онищук І.А.</i> Актуальність проблеми художньо-естетичних інтересів дітей старшого дошкільного віку.....	96
<i>Одерій Л.Є.</i> Розвиток художньо-творчих здібностей дошкільників як актуальна проблема сучасної педагогіки.....	99

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 31

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника *Поніманська Т.І.*
Відповідальний за підготовку збірника до видання *Яциур М.С.*
Технічний редактор *Кравчук В.Ю.*
Комп'ютерна верстка *Лазарчук В.В.*

Здано до набору 26.09.2005 р. Підписано до друку 30.09.2005 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 16,27. Обл. вид. арк. 16,51. Замовлення № 2/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки
і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ
ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного
університету. Випуск 31. — Рівне: РДГУ, 2005. — 106 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 2.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ПП Самборський І.О.
33028 м. Рівне, вул. Толстого, 3